

ԹԱՓԱԳՅՈՋ / Հայ ժողովրդական հեքիաթներ, Հատոր VIII / Գուգարք (Լոռի), Լոռու բարբառ (խոսվածք)

Էլել ա, չի էլել իրեք մարդ, էդ իրեք մարդը վեր են կենում, գնում աշխատանքի: Շատ են գնում, թե քիչ են գնում դրանք, որ մութը վրա ա հասնում, դրանք տենում են մի տեղ ծուխ ա վեր ըլում:

Ասում են.— Գնանք, շենլիկ է, գնանք էն շենլիկումը կռավարվենք, ըծում կերթանք մեզ համար գործ կգտնենք:

Դրանք գնում են. որ մոտենում են շենլիկիցն, մեկ էլ տեսնում են, որ ոչխար կա, ոչխարի կշտին՝ մեկ չոբան:

Սրանք ասում են.— Գնանք էս չոբանի կշտին մնանք, քշերըս կառավարվենք, ռավոտը բարի լուսու հետ ճամփի կընկնենք:

Որ դրանք գնում են, մոտանում չոբանիցը, տենում են, որ մի հատ աչքանի ա, ճկատի կես տեղը մի հատ աչք ունի:

Էս մարթիկը զարմանում են ու իրար ասում.— Էս տեսակ էլ մարդ կըլի՞, մի աչքանի:

Դրանք ըտենց ասում են ու աղաք են գնում:

Գնում են, ասում.— Չոբան ախպե՛ր, բարի օր քի՛:

Էն Մեկաչքանին ասում ա.— Աստծու բարին ձե՛զ:

Էդ Մեկաչքանին էդ իրեք մարդին ոչխարի հետ քշում ա ու տանում էրի մեջ անում: Մեկ մենձ ջաղացքար գծում էրի դռանը: Ըծում ինքը գալի նստում, միտք անում, միտքը, վեկենում ու մի մենձ շամփուր բերում կրակումը դնում: Բերում ա էդ շամփուրը մի իծի միջքում տալի, բերում էդ կրակի վրա դնում, էդ էծը խրովում ա, ինքը մենակ ուտում: Էլի էդ շամփուրը դնում ա կրակի մեջը, ինքը ըծում քնում: Էդ իրեք մարդը զարմանում են:

Ասում են.— Էս ի՞նչ թավուր մարդ էր, որ մենք դրան դռնադ ենք էլել, էդ մի եքա էծը կերավ, մեզ մի թիքա տվուց ոչ:

Էդ Մեկաչքանին շատ ա քընում, թե քիչ ա քնում, վեր ա կենում էդ մարդկերանց մեկին շորահան ա անում, միչքումը շամփուրը տալի, էդ մարդին էլ ա խրովում, ուտում: Էն էրկու մարդը միտք են անում, որ. «Ըստեղանց դուս ըլելու հնար չկա, մեզ էլ ուտիլ պտի»: Էդ խոսքերումը Մեկաչքանին վեր ա կենում ու դրանց մեկին էլ շորահան անում: Նրա միչքումն էլ շամփուրը տալիս ա էլի, դրան էլ խրովում, ուտում ա, շամփուրը էդ դնում կրակումը էդ Մեկաչքանին, ինքը քնում:

Էս մեկ մարդը մտածում ա թե. «Ես ի՞նչ հնար գտնեմ, որ հնար լինի.— ասում ա.— Էս շամփուրը տքացել ա, վերցնեմ ու սրա մեկ հատիկ աչքի մեջտեղը տամ, մի աչք ունի, էն էլ քռռացնեմ»:

Դա ըտենց ասում ա ու շամփուրը վերցնում, էդ Միաչքանու էն մի հատ աչքի միջումը տալի: Վեր ա թռչում էդ Միաչքանին, բղավում, դես ու դեն ծուլ ըլում, ման գալի էրի միջին, գտնում չի էդ մարդին: Գալիս ա էդ իրան տեղը քնում: Էդ մարդն էլ մտածում ա, թե. «Ի՞նչ հնար գտնիմ, ռավոտը դուս ըլնիմ, էն անիրավի ձեռիցը պրծնիմ»:

Տենում ա, որ ընդեղ մի մենձ տբուռ կա ոխչարի միջին:

Ասում ա.— Էս մենձ տբուռը ես կմորթեմ, ռավոտը դրա տկի մեջը կմտնեմ, դուրս կգամ: Դա վեր ա կենում, տբուռը մորթում, ինքը տկի մեջը մտնում, պոզերն էլ վրեն թողում, ինչպես տբուռը սաղ ըլի:

Ռավոտը լիսանում ա, էդ Մեկաչքանին գնում ա էրի դուռը բաց անում, ջախջի քարը դեն գծում, ռխչարները անց են կենում, ինքը ձեռները քսում ա, որ թե տղեն գա՝ բռնի, թե չի գա՝ քարը եդ գծի, ըծում ըլլի էրը ման գա գտնի:

Համա ռխչարներն անց կենալիս, էդ տղեն էլ իծի տկի մեջ կամաց-կամաց գնում ա.

Մեկաչքանին ձեռը քսում ա անց կենալիս, տեսնում ա, որ տբուռն ա, ըտեղ ասում ա.—

Սատկած տբո՛ւռ, նոր է՞ս անց կենում:

Էդ տղեն էլ ասում ա.— Հագր աչքդ հանել եմ ու ես եմ անց կենում:

Մեկաչքանին էլ ասում ա.— Ա՛յ տղա, նոր ես անց կենում, արի մի մտանիք տամ՝ մատդ դի, ամեն ժամանակ ինձ միտդ կգցես:

Նա էլ ասում ա.— Ո՞ւմ որ խափել ես, գնա նրան խափի:

Մտանիքը վրա արա՝ մատս դնեմ:

Մեկաչքանին ձեռիցը մտանիքը հանում ա ու վրա անում:

Էդ տղեն վերցնում ա մտանիքն ու իրա մատը դնում: Մեկ էլ տենում ա, որ մտանիքիցը մի ծնճիլ կախ ելավ, ու ծերը գնաց էն Մեկաչքանու ձեռը:

Էդ տղեն ասում ա.— Վա՛, էս ի՞նչ էլավ, տո՛, էս անիրավի ձեռիցը ո՞նց եմ պրծնելու:

Տեսնում ա, որ Մեկաչքանին ծնճիլի ծերիցը քաշում ա, ինքն էլ դբա էդ Մեկաչքանին գնում ա:

Ասում ա.— Ի՞նչ անեմ, որ պրծնեմ:

Դանակը հանում ա ու իրան մատը կտրում ա: Մատանին՝

մատը հետը Մեկաչքանին քաշում ա իրա կուշտը: Էդ տղեն թողնում ա, փախչում: Փախչելիս տեղը դա մի ծակով դվեր ա ընկնում: Դա տեսնում ա, որ ըտեղ շատ մութը տեղ ա, ասում ա.—

Տեր իմ աստված, էս ի՞նչ մեղք ունեմ, որ էս իմ աղաքն ա գալի, էդդտար չարչարվում եմ:

Գիշերվա մի վախտը էդ տղեն տենում ա, որ հրես մի ճրագի լիս էրևաց: Դա վեր ա կենում ու

էդ լսին գնում: Որ գնում ա հասնում ա էդ լսին, տենում ա մի Գել մի բան ա ուտում, էդ Գելը, որ դրան տենում ա, փախչում ա, դա էդ Գիլի պոչիցը բռնում ա: Բռնում ա, Գելը քաշում դրան էլ հետը լիս աշխար հանըմ:

Տենում ա էրկու ջրի արանքում ա, ասում ա.— Տեր աստո՛ծ, ջրիցն էլա, մրջուրն ընկա, էս ջրերի արանքիցը ո՞նց եմ դուրս գալու:

Էս մարդը կռանում ա, որ ջուր խմի, մեկ էլ տենում ա, որմի տկլոր բան էդ ջրիցը դուրս էկավ ու իրա մեջքիցը կպավ:

Դա վեր ա կենում, էդ տկլոր իսանին դես ա թափ տալի,

դեն ա թափ տալի, չի պոկ գալի: Դա գնում ա, որ խաղող ուտի, էդ տկլոր իսանը դրա գլխին խփում ա, թե. «Ծելքին ես պետք ա ուտեմ»: Նա ուտում ա, եղնա ինքնա ուտում: Դա էդ գնում ա, թե ջուր խմի, էլեդ էդ տկլոր մարդը գլխին տալիս ա, թե. «Ծելքին ես պետք ա խմեմ»:

Էս մարդը մտածում ա, թե. «Ես ի՞նչ հնարք գտնեմ, որ սա իմ մեջքից պոկ գա»:

Մտածում ու գնում ա էն խաղողիցը քաղում, ընտեղ մի գուշ քար ա ըլում, լցնում ա մեչը, ճմբռում, ըծում ասում ա.— Մի հինգ օր թողեմ ըստեղ, արևը թթվացնի, ըծում կխմացնեմ:

Մի հինգ օր անցնում ա, էդ մարդը գնում ա սուտ գլուխը կռացնում որ խմի, էդ մեջքի տկլոր իսանը գլխին խփում ա, թե. «Պետք ա ես ծելքին խմեմ»:

Էն մարդն էլ ուրախանում ա, թողնում ա, որ խմի: Ասում ա.— Խմում ես խմի, էլ խի՞ ես խփում գլխիս:

Էդ տկլոր իսանը խմում ա ու էդ մարդի մեջքիցը վեր ընկնում:

Էդ մարդը ասում ա.— Էկար իմ մեջքիցս կպար, ինձ էսքան չարչարմունք տվիր: Հըմի տես քո գլուխդ ինչ կբերեմ:

Ասում ա, տո՛ւր թե կտաս, ով կտենու՝ դա կտենու, ով չի տենու՝ դա կտենու, էդ կըտասը: Եղնա վեր ա ունում ոտներիցը ու ջրի կիսի վրա շըպըրտում, ընկնում ա ջրի մեջը:

Հըմի տենում ա, որ մենակ մնաց, ասում ա.— Տեր աստո՛ծ, հըմի ո՞նց ես դուս գամ էս ջրի միջիցը:

Էդ տղեն ման գալով ջրի դրադումը, մեկ էլ տենում ա, որ մի մեծ գոմշի կաշի կա: Էդ կաշվի մեջը փթաթվում ա ու ընկնում ջրի մեջը:

Ասում ա.— Ջուրը տակը չի անիլ, ինձ վրա թոփ կանի:

Ջուրը տանում, դուրս ա գձում դրան: Կաշվի միջիցը դուրս ա գալի ու ճամփա ընկնում, գնում:

Շատ ա գնում, թե քիչ ա գնում, գնում ա մի գեղի մեջ, էն գեղի մեջը մի անհիշատակ մարդ ա ըլում: Էս տղին նա ֆոքեորդի ա վերցնում, բերում ա հըրսանիք ա անում:

Ասում ա.— Որդի՛, դու ինձ հմա որդի, ես քեզ հմա հեր:

Նրանք հասան իրենց մուրազին, դուն էլ հասնես քու մուրազին:

Բարին ըստի, չարը՝ անօրենի օջախումը:

Աստճանե իրեք խնձոր վեր ընկավ. մինն՝ ասողին, մինը՝ լսողին, մինն էլ՝ ալամ աշխարհին: